

Türkiye Kestane Varlığı ve İhracatı

Mükremin Temel, Erdal Orman, Mustafa Öztürk
Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü, Yalova
e-posta: mukremintemel@mynet.com

Özet

Türkiye’de yetiştiriciliği yapılan sert kabuklu meyve türlerinden olan kestane, üretim miktarı bakımından fındık ve cevizden sonra gelmektedir. Dünyada, 2012 verilerine göre 536.642 hektar alanda 1.998.880 ton kestane üretimi yapılmaktadır. Türkiye 63.762 ton üretim ile dünyada Çin ve Kore’den sonra 3. sırada yer almaktadır. Türkiye 2009 yılında 2.918,5 bin ton karşılığında yaklaşık 5 milyon dolarlık kestane ihracatı gerçekleştiren 2014 yılında 11.497,1 ton karşılığında 40.2 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Kestane ihracatı en fazla İtalya, Lübnan, Fransa, Almanya’ya yapılmaktadır. Türkiye’nin kestane ihracatı, üretim miktarının %18’sine ulaşmıştır. Diğer taraftan kestane üretimini, kestane dal kanseri tehdit ettiği düşünülmektedir. Ancak son yıllarda kestane kanserinin etkisinin doğal biyolojik kontrol nedeniyle giderek azalması, kestane üretim alanlarında üreticilerin bu meyveye karşı ilgisini yeniden yükseltmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, kestane, üretim, ihracat

Status and Exports of Chestnut In Turkey

Abstract

Chestnut is one of the hard-shelled fruit species growing in Turkey comes after Hazelnut and walnut production in terms of quantity. According to data on 2012; 1.998.880 tons of chestnut were produced at 536.642 hectares of land in the world. Turkey was 3rd order with 63.762 tonnes of chestnut production after China and Korea. Turkey exported 2.918,5 thousand tons of chestnut and \$ 5 million were earned in 2009 while 11.497,1 tons of chestnut exported and \$ 40.2 million earned in 2014. Turkey’s chestnut exports are mostly to Italy, Lebanon, France and Germany. Chestnut export reached 18% of the production. On the other hand chestnut production is thought to be threaten by chestnut branches cancer. But the last years due to the effects of natural biological control of chestnut branches cancer decreasing since the producer of the chestnut production area has increased the interest in this fruit again.

Keywords: Turkey, chestnut, production, export

Giriş

Türkiye’de yetiştiriciliği yapılan sert kabuklu meyve türlerinden olan kestane, üretim miktarı bakımından fındık ve cevizden sonra 3. sırayı almaktadır. Kestane kültürü eski Yunan ve Romalı yazarlardan bazılarına göre M.Ö 5.yy’da Anadolu’dan Yunanistan’a buradan İtalya ve İspanya’ya gitmiştir.

Türkiye’de kestane plantasyonları genellikle orman alanlarının içerisinde. Kapama bahçe şeklinde üretim son derece kısıtlıdır. Özellikle kerestesinin kıymetli olmasının yanı sıra meyvelerinin değişik tüketim alanı bulması bu meyve türünü önemli kılmaktadır (Soylu, 2004). Türkiye’de kestane yetiştiriciliği Ege, Marmara ve Karadeniz Bölgesi’nde yoğunlaşmıştır.

Kestane seleksiyon konusunda yapılan çalışmalar ilk defa Soylu tarafından gerçekleştirilmiş ve Marmara bölgesinden yaklaşık 120 tip seçimi gerçekleştirmiştir. Seçilen 120 tip içerisinde 24 çeşit ve tipi

üretim kazandırılması amacıyla değişik amaçlı deneme bahçeleri oluşturmuştur.

Tohumlar, ateşte közlenmiş, haşlanmış veya suda kaynatılmış olarak tüketilir. Kestaneden, kestane şekeri adıyla bilinen bir tatlı çeşidi de imal edilmektedir. Yine bazı çörek, kek ve pasta çeşitlerinde de kullanılmaktadır.

Materyal ve Metot

Bu çalışmada kestane üretimi ve dış ticareti ile ilgili FAO, Türkiye İstatistik Kurumu verileri ve konuyla ilgili yayınlar materyal olarak kullanılmıştır. İkincil verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Dünyada 2012 yılında 536.642 hektar alanda kestane üretimi yapılmaktadır. Çin, kestane üretim alanlarının %56.8’ine sahip olup ilk sırada yer almaktadır. Türkiye ise Boliviya’dan sonra 3. sırada yer alıp dünya kestane sahalarının %7.2’si oluşturmaktadır (Çizelge 1).

Dünya 2012 yılı kestane üretimi toplamı 1.998.880 ton olup %82.5'ini Çin üretmektedir. Türkiye ise 59.789 ton ile %3'lük paya sahiptir. Diğer önemli üretici ülkeler ise Güney Kore, Bolivya, İtalya ve Yunanistan'dır (Çizelge 2).

Türkiye'nin hemen hemen tamamına yakın orman alanlarında bulunan kestane ağaç sayısında ve veriminde yıllara göre önemli değişiklikler olmuştur. 1995 yılından 2000 yılına gelindiğinde yaklaşık 222.000 adet meyve veren ağaç eksildiği görülmektedir. 1990'lı yılların başında 80.000 ton üretim var iken hızla düşerek 2000'li yıllarda 50.000 ton olmuştur. Uzunca bir süre sabit üretimde kalmış ve 2010 yıllara gelindiğinde 60.000 ton, 2014 yılında artarak 63.762 tona ulaşmıştır. Bu duruma, kestane dal kanserinin neden olduğu düşünülmektedir. Ancak son 10-15 yıldan bu yana kestane kanserinin etkisinin doğal biyolojik kontrol nedeniyle giderek azalması, kestane üretim alanlarında üreticilerin bu meyveye karşı ilgisini yeniden yükseltmiştir (Çizelge 3).

Kestane alanları Marmara, Ege ve Karadeniz Bölgesi'nde bulunmaktadır. En fazla üretim Aydın'da gerçekleşmektedir. Aydın'ı Kastamonu, İzmir, Sinop, Bartın, Manisa, Bursa takip etmektedir. Ağaç başına verim en fazla Kastamonu'da gerçekleşmektedir (Çizelge 4).

Dünya kestane ihracatı yaklaşık 266 milyon dolar olup en önemli ihracatçı ülkeler İtalya, Çin, Portekiz, Güney Kore'dir. Türkiye 2011 yılında 8.6 milyon dolar ihracat gerçekleştirmiş olup bu miktar dünya ihracatının %3.2 oranındadır (Çizelge 5).

Dünya kestane ithalatında yaklaşık 266 milyon olup en önemli ithalatçı ülkeler Japonya, Çin, İtalya, Fransa, Tayland'dır. Türkiye 2011 yılında 514.000 dolarlık ithalat gerçekleştirmiş olup bu miktar dünya ithalatında önemli bir oran değildir (Çizelge 6, 7). Türkiye, 2009 yılında 4.9 milyon dolarlık ihracat yaparken sürekli bir artış göstererek 2014 yılında 40.1 milyon dolar ihracat gerçekleştirmiştir (Çizelge 7).

Türkiye'nin 2014 yılında ihracat yapmış olduğu ülkeler sırasıyla İtalya (%74.7), Lübnan, Almanya, Fransa, İngiltere, Ürdün, İspanya, Macaristan, Makedonya'dır. İtalya'ya 2013 yılında toplam ihracatın %53.4'ü yapılmakta iken, 2014 yılında artarak %74.7'i oranına ulaşmıştır (Çizelge 8).

Sonuç

Dünyada, 2012 verilerine göre 536.642 hektar alanda 1.998.880 ton kestane üretimi yapılmaktadır. Türkiye 63.762 ton üretim ile dünyada Çin ve Kore'den sonra 3. sırada yer almaktadır. Türkiye, 2011 yılında dünya kestane alanlarının %7.2'sine sahipken toplam ihracatın %4.4'ünü; parasal değer olarak %3.2'sini gerçekleştirmiştir. Türkiye 2009 yılında 2.918 ton karşılığında yaklaşık 5 milyon dolarlık kestane ihracatı gerçekleştirirken 2014 yılında 11.497 ton karşılığında 40.2 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Kestane ihracatı en fazla İtalya, Lübnan, Almanya, Fransa'ya yapılmaktadır. Türkiye'nin 2014 yılı kestane ihracatı, üretim miktarının %18'sine ulaşmıştır.

Diğer taraftan kestane üretimini, kestane dal kanseri tehdit ettiği düşünülmektedir. Ancak son yıllarda kestane kanserinin etkisinin doğal biyolojik kontrol nedeniyle giderek azalması, kestane üretim alanlarında üreticilerin bu meyveye karşı ilgisinin yeniden yükseldiği görülebilmektedir.

Kaynaklar

- Fao, 2015a. <http://faostat.fao.org/site/567/DesktopDefault.aspx?PageID=567#ancor>
- Fao, 2015b. <http://faostat.fao.org/site/535/default.aspx#ancor>
- Soylu, A., 2004. Kestane Yetiştiriciliği ve Özellikleri. Hasad Yayıncılık, İstanbul.
- Tüik, 2015a. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>
- Tüik, 2015b. Türkiye İstatistik Kurumu Dış Ticaret Kayıtları, Ankara.

Çizelge 1. Ülkeler ve yıllar itibariyle dünya kestane üretim alanları (ha), Kaynak: Fao, 2015a

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2012	
No	Ülkeler	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(%)
1	Çin	260000	280000	295000	300000	305000	56.8
2	Bolivya	42043	43120	43582	43856	44000	8.2
3	Türkiye	38980	39040	38400	38440	38780	7.2
4	Güney Kore	38000	37324	36648	36000	36500	6.8
5	Portekiz	33732	34591	34600	34648	34800	6.5
6	İtalya	25000	24904	23623	24264	25000	4.7
7	Japonya	22500	22100	21700	21400	21000	3.9
8	Toplam	460255	481079	493553	498608	505080	94.1
9	Diğerleri	36108	36549	32801	32683	31562	5.9
10	Genel Toplam	496363	517628	526354	531291	536642	100.0

Çizelge 2. Ülkeler ve yıllar itibariyle dünya kestane üretim miktarı (ton), Kaynak: Fao, 2015a.

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2012	
No	Ülkeler	(ton)	(ton)	(ton)	(ton)	(ton)	(%)
1	Çin	1450452	1550000	1620000	1600000	1650000	82.5
2	Güney Kore	75171	75911	68630	64586	70000	3.5
3	Türkiye	55395	61697	59171	60270	59789	3.0
4	Bolivya	58442	55000	54000	56000	57000	2.9
5	İtalya	55000	50872	48810	50134	52000	2.6
6	Yunanistan	9800	14000	20900	21500	28700	1.4
7	Japonya	25300	21700	23500	19100	20900	1.0
8	Toplam	1729560	1829180	1895011	1871590	1938389	97.0
9	Diğerleri	60387	63614	61236	56299	60491	3.0
10	Genel Toplam	1789947	1892794	1956247	1927889	1998880	100.0

Çizelge 3. Türkiye'nin kestane ağaç sayısı ve üretiminin yıllara göre değişimi, Kaynak: TÜİK, 2015a.

Yıllar	1990	1995	2000	2005	2010	2014
Meyve veren ağaç (adet)	1907000	1987000	1765000	1890000	1920000	1991000
Değişim (adet)	-	80000	-222000	125000	30000	71000
Meyve vermeyen ağaç (adet)	590000	562000	515000	467000	394000	362000
Değişim (adet)	-	28000	47000	48000	73000	32000
Verim (ton)	80000	77000	50000	50000	59171	63762
Değişim (ton)	-	-300	-27000	0	9171	4591

Çizelge 4. İllere göre 2014 yılı kestane üretimi, Kaynak: TÜİK 2015a.

	Alan (Dekar)	Miktar (ton)	Miktar (%)	Verim* (kg)	Meyveli Ağaç (Adet)	Meyvesiz Ağaç (Adet)	Toplam Ağaç (Adet)
Aydın	63.970	20.989	32,9	33,0	641.294	91.105	732.399
Kastamonu	3.279	10.321	16,2	63,0	162.660	12.955	175.615
İzmir	25.257	10.176	16,0	27,0	375.800	47.150	422.950
Sinop	96	4.242	6,7	28,0	151.850	28.350	180.200
Bartın	710	2.898	4,5	33,0	86.540	14.290	100.830
Manisa	3.850	2.493	3,9	43,0	58.075	10.775	68.850
Bursa	4.687	2.081	3,3	38,0	55.005	12.315	67.320
Denizli	847	1.888	3,0	28,0	66.860	7.842	74.702
Balıkesir	753	1.384	2,2	30,0	46.300	8.937	55.237
Zonguldak	0	1.180	1,9	24,0	48.945	2.041	50.986
Kütahya	41	1.168	1,8	21,0	56.850	93.220	150.070
Çanakkale	147	811	1,3	31,0	26.440	2.176	28.616
Yalova	6.000	783	1,2	28,0	28.000	500	28.500
Toplam	109.637	60.414	94,7	33,4	1.804.619	331.656	2.136.275
Diğerleri	1.527	3.348	5,3	17,9	186.651	30.480	217.131
Genel Toplam	111.164	63.762	100,0	-	1.991.270	362.136	2.353.406

*Ağaç başına ortalama verim.

Çizelge 5. Dünya kestane ihracatında önemli ülkeler (2011 yılı) Kaynak: Fao, 2015b.

No	Ülkeler	Miktar (ton)	Miktar (%)	Değer (1000\$)	Değer (%)	Birim Değer (\$/ton)
1	Çin	37847	39,1	76042	28,6	2009,2
2	İtalya	17120	17,7	81079	30,5	4735,9
3	Güney Kore	10190	10,5	23979	9,0	2353,2
4	Portekiz	7356	7,6	24302	9,1	3303,7
4	İspanya	7346	7,6	17888	6,7	2435,1
6	Türkiye	4236	4,4	8647	3,2	2041,3
7	Fransa	2579	2,7	13051	4,9	5060,5
8	Hollanda	1635	1,7	3649	1,4	2231,8
9	Toplam	88309	91,3	248637	93,4	2815,5
10	Diğer	8429	8,7	17494	6,6	2075,5
12	Genel Toplam	96738	100,0	266131	100,0	2751,0

Çizelge 6. Dünya kestane ithalatında önemli ülkeler (2011 yılı) Kaynak: Fao, 2015b.

No	Ülkeler	Miktar (ton)	Miktar (%)	Değer (1000\$)	Değer (%)	Birim Değer (\$/ton)
1	Japonya	11690	12,1	56498	21,7	4833,0
2	Çin	9267	9,6	18038	6,9	1946,5
3	İtalya	9034	9,3	22377	8,6	2477,0
4	Fransa	8352	8,6	18328	7,0	2194,4
5	Tayland	5279	5,4	11769	4,5	2229,4
6	Tayvan	4741	4,9	4335	1,7	914,4
7	ABD	3761	3,9	13312	5,1	3539,5
8	Almanya	3469	3,6	14791	5,7	4263,8
9	Toplam	55593	57,4	159448	61,2	2868,1
10	Diğerleri	41324	42,6	101220	38,8	2449,4
11	Genel Toplam	96917	100,0	260668	100,0	2689,6

Kaynak: FAO, 2015b.

Çizelge 7. Türkiye'nin yıllara göre şeftali ihracatı ve ithalatı (ton, \$), Kaynak: FAO 2015; TÜİK 2015b.

	Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014
İhracat	Miktar (Ton)	2919	3073	4236	5461	5165	11479
	Değer (milyon\$)	4,941	5,230	8,647	16,281	18,455	40,184
İthalat	Miktar (Ton)	360	247	278	183	206	309
	Değer (milyon\$)	0,367	0,224	0,514	0,171	0,435	0,408

Çizelge 8. Türkiye'nin ülkelere göre kestane ihracatı Kaynak: TÜİK 2015b.

Ülkeler	2013			Ülkeler	2014		
	Miktar (Kg)	Değer (\$)	Değer(%)		Miktar (Kg)	Değer (\$)	Değer(%)
İtalya	2.553.350	9.860.396	53,4	İtalya	8.163.497	30.032.456	74,7
Lübnan	1.551.772	5.281.928	28,6	Lübnan	1.219.403	4.508.138	11,2
Almanya	208.872	855.947	4,6	Almanya	350.533	1.496.294	3,7
Ürdün	259.005	618.530	3,4	Fransa	626.641	1.394.313	3,5
İsrail	91.000	367.250	2,0	İngiltere	195.810	669.606	1,7
İngiltere	87.010	334.179	1,8	Ürdün	212.185	503.428	1,3
KKTC	69.827	246.063	1,3	İspanya	85.200	281.228	0,7
Azerbaycan	84.500	160.848	0,9	Macaristan	153.600	225.351	0,6
Fransa	65.629	104.401	0,6	Makedonya	148.000	222.932	0,6
Toplam	4.970.965	17.829.542	96,6	Toplam	11.154.869	39.333.746	97,9
Diğer	194.685	625.489	3,4	Diğerleri	324.319	851.051	2,1
Genel Toplam	5.165.650	18.455.031	100,0	Genel Toplam	11.479.188	40.184.797	100,0